

טיפול קבוצתי דינמי למתבגרים צעירים בחטיבת הביניים שהוריהם התגרשו*

דרור אורן, יעל בר וגילה אליהו **

תקציר

ילדים שהוריהם מתגרשים עוברים תהליך ארוך ומורכב של הסתגלות לשינויים שחלים במשפחתם. עבור חלקם לתהליך זה יתכנו השלכות אישיות בעלות משמעות ניכרת בטווח הקצר והארוך. השפעה מבחינת תפיסת יחסים בכלל וקשרים זוגיים בפרט ובמגוון נושאים נוספים המסוקרים בהרחבה בספרות העוסקת בנושא. עקב כך, האפשרות לעזור למתבגרים צעירים לעבד, לשתף וללמוד דרכי התמודדות עם גירוש הוריהם בתוך קבוצת השווים, הינה ללא ספק משמעותית הן ברמה המניעתית והן ברמה הטיפולית. עבודה טיפולית עם מתבגרים צעירים סביב עיבוד הגירושין מסובכת ומאתגרת עקב השלב ההתפתחותי בו הם נמצאים. במאמר שלפנינו נסקור מודל עבודה של קבוצה טיפולית דינמית מובנית שהופעל עם תלמידי כיתות ז'-ח' בשלושה מחזורים, שנה אחרי שנה, בתוך מסגרת בית ספר על יסודי. רציונאל הקבוצה נבנתה על בסיס הספרות הקשורה לתהליך הגירושין ולעבודה קבוצתית והניסיון בעבודה עם מתבגרים. נוצר על ידי ד"ר דרור אורן כפסיכולוג מדריך בשרות הפסיכולוגי ומתוך עבודה משותפת עם פסיכולוגית השרות יעל בר. בשנה הראשונה הנחתה את הקבוצה יעל בעזרת יועצת השכבות שתמכה ועזרה וארגון ביצירת הקבוצה ומתוך גיבוי של הנהלת בית הספר והצוות החינוכי. בעקבות השנה הראשונה החלטנו לייעל את העבודה המורכבת ורבת הממדים עם המתבגרים ולעבור לעבודה בקו תרפיה. את הקבוצות השנייה והשלישית הנחו את הקבוצה הפסיכולוגית יעל בר והיועצת גילה אליהו יחדיו בהנחיה של הפסיכולוג המדריך דרור אורן. הקבוצה אפשרה לילדים מרחב לשיח רגשי, לעיבוד חוויות משותפות, ללמידה מאחרים ולשיפור ההסתגלות למצבי חיים שילדים יכלו לתת אחד לשני. נראה כי מענה טיפולי מסוג זה יכול להיות ישים ובעל חשיבות רבה הן למתבגרים בחטיבת הביניים והן לקבוצות גיל נוספות.

*המאמר פורסם לראשונה ב'פסיכו אקטואליה' רבעון הסתדרות הפסיכולוגים בישראל באפריל 2011

** על הכותבים:

ד"ר דרור אורן, פסיכולוג בכיר, מדריך מומחה בפסיכולוגיה חינוכית ומדריך מומחה בטיפול ובאבחון בפסיכולוגיה קלינית. מטפל, מדריך ומלמד בקליניקה בכרמיאל.
גב' יעל בר - פסיכולוגית חינוכית, עובדת בשירותים פסיכולוגיים בגליל ובעמק.
גב' גילה אליהו - יועצת חינוכית, בעלת תואר שני ביעוץ, עובדת בבית ספר על יסודי שש שנתי בגליל.

גירושין, הוא תהליך שהופך נפוץ יותר בחברה המערבית בכלל ובישראל בפרט (ברקת, 2002). הסיבות לכך מגוונות: יש טוענים כי עקב שינויים כלכליים וחברתיים המעודדים בחירה ושינוי, אחרים מציינים כי הגירושין כפתרון נובעים מתוך חוסר יכולת לפתור בעיות נמשכות או העדר מרכיבים החשובים לבני הזוג, ויש אפילו שטוענים כי הגירושין לעתים היא דרך למנוע המשך ניכור (אלסטר, 1996). גירושין נחשבים עבור ילדים אחת משתי החוויות הקשות ביותר שעשויות לעבור עליהן, שנייה להתייתמות (Guldner, 1999). ישנו ויכוח מחקרי וקליני רב שנים לגבי מידת הנזק המצטבר של גירושין על מגוון אספקטים בחיים. הממצאים מראים בדרך כלל השפעה נרחבת, כאשר הויכוח הוא עד כמה היא תוצר של מערכת היחסים ההורית-משפחתית בכלל, או תוצאה של הגירושין עצמם (וולרשטיין, 2001, 2001, Amato, 2001, Finley & Schwartz, 2010). בכל מקרה, ישנה הסכמה כי הגירושין על פי רוב הוא תהליך רב השפעה מבחינה התפתחותית. הן על נפשו של הילד והמתבגר ובודאי על תפיסותיו לגבי יחסים וזוגיות בפרט.

מיקוד המודל המוצג בעבודה הנוכחית היא ב התערבות טיפולית עם ה ילדים עצמם. ילדים שעברו את תהליך הגירושין במשפחה. כפי שמגדירים זאת מטפלים המשתמשים במודלים דומים "מטרת השיטה להפוך ילדים לערים ומודעים יותר לתסריט הפנימי, להבנות אותו מחדש, לחוות רגשות ומחשבות חדשים בהקשר של קבוצה" (Muskat, 2005). כל ילד שהוריו מתגרשים, עובר תהליך ארוך המתחיל ברגע בו הוא קולט את השינוי העומד להתרחש. עובר דרך השלב בו הוא מבין מה משמעות הדבר וממשיך דרך ההתמודדות המעשית של השינויים שמשפחתו, הוריו והוא עצמו עוברים ועד למעברים הרגשיים והמעשיים המתבצעים במהלך הטווח המידי והארוך. עבור ילדים גירושין היא חווית חיים מצטברת שהשלכותיה עשויות להתגבר עם הזמן (Harvey & Fine, 2004). תהליך הגירושין כולל הסתגלויות רבות לפרידות, למעברים, לשינוי תפיסה ולהכרות עם מערכות יחסים משתנות. קשה מאד להכין את הילד/ה או המתבגר/ת למה שעומד להתרחש. במודל המוצג הרעיון הוא של מודל עבודה ישיר עם מתבגרים בתוך בית הספר. ישנם מודלים שמכוונים לתפיסה זו. כמו זה שהוצג לפני מספר שנים בארץ, על ידי מודל עבודה לקבוצה מונחית שהתממש בקלפי ה T.A.T. עבור ילדים צעירים יותר (דנון, הופמן

ורוסמן, 2005) או בעבודה שעסקה במתבגרים ועיבוד תהליך הגירושין באמצעות שימוש בצפייה בסרטים (Lee, 2005). הייחוד של המודל המוצג במאמר הנוכחי הוא בכך שמדובר במודל של עבודה טיפולית קבוצתית דינמית-מונחית שנערך בדיאלוג ישיר ובכך שההתערבות שנערכה עם תלמידים שהינם מתבגרים צעירים בתוך בית הספר.

רציונאל

מטרת הקבוצה לאפשר התייחסות לתהליך על הגירושין על השלכותיו בתוך קבוצת שווים ומתוך הנחיה מקצועית, בכדי לשפר התמודדות ורווחה אישית של מתבגרים שהוריהם התגרשו. הדרך שנבחרה הייתה באמצעות מסגרת טיפול קבוצתית דינמית מובנה ובו יוכלו המשתתפים : לדבר, לשמוע, להשמיע, ללמוד ולהיתמך, בתוך קבוצת שייכות שהיא קבוצת השווים ובהנחיה שומרת ומארגנת של אנשי מקצוע שילוו את התהליך. לשם כך נעשתה פניה אל כלל המתבגרים צעירים, שחוו או חווים פרידה וגירושין של הוריהם, בתוך מסגרת בית הספר ולהציע להם להשתתף בקבוצה שכל משתתפיה הם ילדים שעברו תהליך דומה. הפניה נעשתה להורי המתבגרים ולמתבגרים בכיתות ז' וח' . אשר היה ידוע לבית הספר מצבם המשפחתי של ההורים כגרושים/פרודים.

הרעיון שמאחורי הקבוצה היה לאפשר לתלמידים מרחב בטוח של קבוצת השתייכות שעוסקת בגירושין הוריהם על פי השלבים ההתפתחותיים של התהליך. כאשר מטרת הקבוצה לאפשר לכל מתבגר לשתף, לשמוע, ללמוד מתלמידים אחרים ומהתערבות המנחות לגבי התחושות, המחשבות או הדפוסים שהתפתחו בו בעקבות מה שארע. תוכנן ש לכל מפגש תועלה /תוצע על ידי המנחות תמה או נושא מארגן לפי ציר התפתחות תהליך גירושין. בכך לאפשר עבודה דינמית מונחת נושא בקבוצת בעלת מטרות משותפות ברורות.

מהלך הקבוצה

א. איתור הילדים, דרך היועצת והמחנכות.

ב. פניה להורים ולתלמידים, הסבר, גיוס ויצירת ברית ראשונית (בסיום תהליך זה התקבלה הסכמה

מהמשתתפים ובוצעה החתמת כלל ההורים על הסכמתם לאפשר לילדם להשתתף בקבוצה, תוך

הקפדה על החתמת כל הורה, גם אם זה מתגורר באזור אחר או במדינה אחרת).

בשלב זה התלמידים זומנו לשיחה עם היועצת והפסיכולוגית, כמו גם ההורים. הוסבר, נשאלו מה

רוצים שנדע, עודד דיאלוג על חששות. חלק מהתלמידים הביע חשש לסטיגמה, קבוצה נבחרת של

תלמידים בעלי קושי. נקודה שעם הזמן והתהליך הפכה נקודת יתרון, עם התגבשות הקבוצה

וההתייחסות הגוברת לשאלת החוזק שנובע מהניסיון הייחודי המשתף של המשתתפים.

ג. מפגשים אישיים עם כל ילד, הסבר לגבי הקבוצה, ראיון אישי וקבלת הסכמה להשתתפות (אחוז

קטן של הורים ותלמידים לא היו מעוניינים ולא השתתפו בקבוצות המוצעות) שכלל ליווי

בתהליך ההתלבטות שלעיתים נמשך עד לרגע תחילת המפגש הקבוצתי הראשון.

ד. מפגשי הקבוצה עצמם (עשרה עד שנים עשר, בדרך כלל מחנוכה עד פסח לערך).

מפגשי הקבוצה התחלקו לשלב הכרות. שלב שכלל כמובן יצירת חוזה קבוצתי, התייחסות לסודיות ולכללי

שיח בקבוצה. לאחר כשני מפגשי הכרות וניסוח חוזה קבוצה, הוקדשה כל פגישה לדיון בנושא מסוים

שהועלה על ידי מנחות הקבוצה ונידון באופן דינמי בקבוצה. הנושאים נבנו מתוך מחשבה על הרצף

הכרונולוגי של תהליך הגירושין כפי שנחוהה על ידי המשתתף ועסקו בעקרון בנושאים הבאים:

- הידיעה- כיצד נודע לי על גירושי הורי: מי אמר, מתי, מה הרגשתי, היכן זה היה.
- רגשות ומחשבות סביב הפרידה (כולל התייחסות להפתעה/השלמה ומידת ההבנה שהיו או לא).
- הסיבות לגירושין. מה אני יודע/ת, מה היית רוצה/לא רוצה לדעת
- מה הרווחתי ומה הפסדתי עקב הפרידה והגירושין
- אלו שינויים התרחשו בחיי בעקבות הגירושין
- כיצד השפיעה הפרידה על יחסי עם כל אחד מהורי
- עם מי בחרתי לגור, למה?, האם אני מרוצה מהבחירה?
- מי ידע, עם מי דברתי, איך התבטאה הפרידה במישורי חיי השונים
- אלו שינויים חלו במשפחה בכלל ואיך הגיבו הורי רגשית לשינוי
- עם מי כעסתי/התחברתי/התרחקתי/התקרבתי בעקבות הפרידה

- איך הרגשתי עם האפשרות של בן/בת זוג חדש לאמא/לאבא
 - המפגש עם בן/בת זוג להורים, השינויים, מפגש עם דיירים אחרים בבית
 - האם/איך השפיעו הגירושין על תפיסות עצמיות כלפי זוגיות ומשפחה
 - היש משהו שהייתי רוצה שהורי ידעו/לא ידעו על מה שעלה בחדר
 - סיכום, מה למדתי, מה היה חדש לי מתוך מה שהעלו אחרים
- כאשר ברור שכל תמה הינה טריגר לדיאלוג. התהליך בחדר הוביל לנושאים נוספים או להתמקדויות שונות. הצבת הנושאים השונים כוונה לניסיון לתת מענה על מטלות שילדים שהוריהם התגרשו נצרכים להתמודד איתן. כפי שציננה וולרשטיין ועמיתיה הילד צריך להתמודד עם הכרה במציאות הנתק הזוגי, התנתקות מקונפליקט ההורים וחזרה לשגרה, התגברות על אובדן, זעם והאשמה עצמית קבלת סופיות הגירושין ופיתוח בוחן מציאות למערכת יחסי ההורים ומערכות יחסים בכלל (וולרשטיין, 2001).
- המטרה הייתה לשתף וללמוד למידת עמיתים. תוך הערבויות של המנחה/מנחות שמבררות שואלות ומתייחסות לרגשות, להבנות ולתפיסות שנוצרו.

ה. עם סיום הקבוצה – נכתב מכתב להורים, בחלק מהמקרים התבצעו פגישות אישיות עם הורים/תלמידים בהתאם לצורך. לעתים הועבר עדכון לגורמי טיפול ולצוות החינוכי עם המלצות עתידיות לפי הצורך.

1. פעילות סדנאות בחדר המורים - פעילות שנועדה לשתף את המחנכים ולספר להם על אופי העבודה הקבוצתית בנושא הורים גרושים עם תלמידי השכבות שהשתתפו, ועל החשיבות בראייתם כשותפי תפקיד במודעות לצרכים המאפיינים את הילדים שהוריהם נפרדו, העלאת קשיים שלהם בתקשורת שלעיתים מאופיינת ברגישות ומורכבות בנושא (לדוגמא : מבוכה לדבר עם הילד ולהתייחס לנושא הגרושים).

מאפייני הקבוצה

כללי - במשך שלוש השנים הנסקרות התקיימו שלוש קבוצות לילדי הורים גרושים. תוכנית טיפולית קבוצתית זו התבצעה בבית ספר על – יסודי שש שנתי גדול (כאלף חמש מאות תלמידים) בחטיבת הביניים במסגרת יום הלימודים במתחם הבית- ספרי. מספר המשתתפים בכל קבוצה נע בין 12-16 תלמידים, מכיתות ז' ו- ח' וכלל בנים ובנות באופן כמעט מאוזן. הקבוצות התאפיינו בהטרוגניות מבחינת משתני הסטאטוס הסוציו- אקונומי, רמה לימודית ושונות באופי היישוב ממנו הגיעו (המשתתפים הגיעו ממגוון ישובים חקלאיים בעלי אופי וותק שונה וישובים עירוניים קטנים). מבחינת רמת תוכן, השונות בקבוצה באה לידי ביטוי גם בסיפור הגירושין שהתרחש בכל משפחה, לדוגמא: הזמן שעבר מאז פרידת ההורים.

איתור - לקבוצה זומנו כלל התלמידים שידוע היה שהוריהם התגרשו או בתהליכי גירושין. כ-12-15 ילדים מתוך 200-280 ילדים בשכבת הגיל. סך הכול תלמידים שהוריהם התגרשו אותרו כשמונה אחוזים מכלל אוכלוסיית התלמידים בבית הספר. יש לציין כי נראה שאחוז נמוך זה נובע כפי מיקום בית הספר בפריפריה. מרבית התלמידים שהוזמנו הגיעו והשתתפו בקבוצה. כאשר בכל קבוצה הייתה נשירה של משתתף עד שניים.

מודל העבודה

מודל העבודה הקבוצתית נבנה על ידי כותבי המאמר מתוך הסתמכות על הספרות לגבי התמודדות עם גירושין והשפעותיהם. כותבים רבים מציינים את ההשפעות האפשריות של הגירושין על דימוי עצמי, מורכבות שמירת הקשר עם שני הצדדים, קבלת בני זוג חדשים להורים והשינויים החלים על המשפחה (רביב וכצנלסון, 2003) נבנה מודל דינמי מובנה מותאם לעבודה טיפולית ממוקדת עם מתבגרים. שיטת העבודה המוצגת דומה למשל למודל שהוצע על ידי סמיד מורגאנט (Smead- Morganett, 1994) שהתווה מספר יעדים והדגשים בהתערבות:

- בניית סביבה בטוחה, מוגנת ומחזקת, שבה יכולים הילדים לרכוש מיומנויות שיסייעו להם להתמודד עם הגירושין.

- הצגת עובדות לגבי גירושין, שיסייעו לילדים להתמודד עם בעיותיהם הרגשיות ביתר יעילות.
- מתן הזדמנות לילדים לבטא את רגשותיהם, כולל אלו השליליים לגבי הגירושין ולהסביר מה קורה להם ולאנשים בסביבתם.
- דרבון הילדים לשתף במחשבותיהם וברגשותיהם ילדים אחרים, החווים מחשבות ורגשות דומים.
- הקניית מיומנויות לביטוי אסרטיבי של רגשות וצרכים באוזני בני המשפחה.
- הקניית דרכים יעילות לטיפול במצוקה.
- חיזוק מערכות תמיכה חברתיות שיתכן כי הן נהרסו בעקבות הגירושין,
- הדרכת הילדים כיצד לזהות התנהגויות ומצבים המגבירים תגובות רגשיות והתנהגויות שאינן יעילות (שכטמן, 2010).

כאשר בתהליך המתואר ישנה התייחסות גם לנקודות הבאות:

- אינטרוספקציה על יתרונות וחסרונות שהיו ויש בתהליך לילד ולמשפחתו.
- למידה של דבור רגשי, הקשבה ולמידה מניסיונם של אחרים. מיומנויות שבהם עוסקת הקבוצה ללא קשר ישיר לנושא המאחד.
- על מנת להשיג יעדים אלה ומתוך התאמתם לגיל המשתתפים בקבוצה בנינו מודל עבודה קבוצתית מובנה, מבוסס על נושאים שנבחרו מראש על פי ציר הזמן של תהליך הגירושין. הכוונה היתה ליצור תהליך עיבוד משותף נושאי הגירושין באופן משותף עם המשתתפים בקבוצה. כמו גם עבודה על נרטיב הסיפור האישי של ילד שחווה גירושין במשפחתו. הנושאים נבחרו מתוך רציונאל של העלאת התמות המרכזיות המאפיינות את התהליך העובר על משפחות סביב הגירושין ובשנים שלאחר מכן. בתוך מסגרת המפגשים המובנית התנהל שיח שתאם את הצרכים של המשתתפים ואפשר העלאת תכנים שמבטאים חוויות סובייקטיביות שקושרו על ידי המנחות לנושא הקבוצתי (למשל: משתתף העלה קושי של פרידה מאמו עם יציאה לטיול השנתי בבית הספר ובקבוצה קשרנו זאת לשאלה של פרידה בכלל). הקבוצה שמשה כמסגרת ללמידה אישית, תוך הדגשת האוניברסאליות של היותם ילדים להורים גרושים.

דיון

דילמות שונות עלו תוך כדי ובהתבוננות רטרוספקטיבית על עבודתה של הקבוצה הטיפולית לילדי הורים גרושים בבית הספר.

עבודה טיפולית קבוצתית עם מתבגרים צעירים

עבודה טיפולית, מילולית, ישירה עם מתבגרים צעירים מציבה את המטפלים בפני אתגרים לא קלים. רמת העוררות הטבעית, הקושי לשבת בקבוצה ועל אחת כמה וכמה לחלוק נושאי שיח רגשי. זאת בתוך מסגרת יום לימודים וסביבת בית הספר. תחילה חששו הילדים מהסטיגמה. עלתה שאלה כיצד יוכלו להרגיש בקבוצת שייכות בטוחה בתוך הקשר בין הספר, בגילם הרגיש כל כך לסיטואציה החברתית. מעבר לכך חלק מהילדים נמצאו בתחילתו של תהליך פרידת הוריהם ואחרים היו בשלב מתקדם יותר, כאלו שהוריהם התגרשו לפני שנים. שאלנו עצמנו לא פעם, כיצד בתוך תהליך התבגרותם, יכולים המשתתפים, להיות פנויים לדבר על, להרגיש, לשתף ולשמוע, בנושאים כה רגישים כמו השינויים שעברו משפחותיהם. הרציונאל שהנחה אותנו היה שדווקא בתחילת ההתבגרות, עם יצירת קשרים והתגברות העניין בבני המין השני, עיבוד גירושי ההורים, עשוי להיות בעל משמעות עצומה על התפתחות יחסי החברות ויצירת הקשרים הראשוניים עם בני המין השני דווקא בתקופת חיים זו.

קבוצה דינמית בנושא הגירושין

בעוד שבעולם המערבי אחוזי הגירושין נעים בעשרים השנה האחרונות בין 40-50 אחוז לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (דוברין, 2005) הרי שבישראל הנתון נמוך יותר. יתכן שמאפייני החברה וחשיבות הניתנת למשפחתיות כערך משפיעים על נתון זה. למרות שיש עליה של פי שלושה במספר הזוגות המתגרשים הרי שעד שנת 2002 הנתון המסכם היה כי אחד מתוך ששה זוגות של נישואין יסתיימו בגירושין (שהם כ 17 אחוזים). לדברי החוקרים קשה מאד לאמוד מספרים מדויקים, כיון שחלק מהמתגרשים מתחתנים מחדש. אולם נתוני 2002 מראים על 13 זוגות מתגרשים לאלף בעוד בבריטניה במיצגת חתך גבוה לאירופה מדובר ב 14 לאלף. כך שנראה שבישראל הנתונים מתקרבים לאלו שבאירופה. יש לזכור כי קיימים קשיים משמעותיים באמידת היקף הנושא בארץ: חלק מהזוגות אינם

נישאים או נישאים בשנית באופן פורמאלי, הרישום על פי בתי הדין הרבניים וכך המידע הוא חלקי בלבד (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2005). כאשר בנתון רשמי אחרון (מבחר נתונים מהשנתון הסטטיסטי ה-61 של ישראל 2010) צוין כי 50040 זוגות התחתנו ו-13490 התגרשו, כלומר לכאורה יחס של 1/4. מעניין כי באוכלוסיה המדוברת (מרביתם ישוביים כפריים ותיקים) נמצא אחוז נמוך יחסית (4-7%) לאורך שלושת שנות פעילות הקבוצות, כאשר רק 12-15 תלמידים מאותרים כתלמידים שהוריהם התגרשו מכלל אוכלוסיית תלמידים שנעה בין 200 לכ 280 תלמיד.

אחת הסוגיות בהם התלבטנו היתה לגבי סוג ההתערבות הננקטת. שהרי ניתן לסווג את הקבוצה המתוארת כהתערבות פסיכו-חינוכית, או כקבוצה דינמית ממוקדת (שכטמן, 2010). כיון שמדובר היה בחוזה טיפולי שנערך עם המתבגרים הוריהם בשלב הראשוני והתהליך שנוצר בקבוצה לאחר מכן נראה היה שלא מדובר בהתערבות. מבנה והתנהלות הקבוצה היו דינמיים ונגעו : בתהליכים, ברגשות, בזיכרונות ובמחשבות המשתתפים, סביב גירושי הוריהם והשינויים במשפחה. הקבוצה היתה מובנית מבחינת ההצעה שהמנחות הביאו, להתמקדות בשלבים השונים של תהליך הגירושין, בכל מפגש בשלב או בנושא אחר. לא תמיד ישנה הסכמה ליכולת לפעול בסוג כזה של סטינג עם מתבגרים בבית הספר. אולם, המשתתפים והוריהם קבלו את החוזה הטיפולי ופעלו במסגרתו מבחינת מסגרת, תוכן, סודיות והשתייכות. מבחינה זו התקיימה קבוצה טיפולית, עם חוזה מוגדר שהתוכן המרכזי שלה הוא עיסוק בתהליך הגירושין האישי במסגרת קבוצתית. נראה כי מודל כזה, שהוא מובנה, ממוקד ובעל מאפיינים דינמיים, יכול לאפשר למשתתפים חוויה רגשית – למידתית מגדלת ומשמעותית.

סיכום ומסקנות

במאמר מוצג מודל של התערבות טיפולית לילדים שהוריהם התגרשו. קבוצה טיפולית הפועלת עבור תלמידי חטיבת ביניים בתוך המערך הבית ספרי. בקבוצה דינמית מובנית וממוקדת המציעה את המשתתפים לאורך מסלול התפתחותי של תהליך גירושין, מאפשרת להם לספר את סיפור גירושין הוריהם, לבטא את רגשותיהם ומחשבותיהם, לשמוע ולהשמיע, להקשיב וללמוד מבני גילם. תהליך עיבוד

זה נועד לסייע להם בעיבוד תהליך גירושי הוריהם והשלכותיו, למען חיזוק חוסנם הנפשי ועם השפעות אפשריות לתפיסה עצמית ולהתנהגות בהקשר של יחסים זוגיים. ניסיון הקבוצה הזו בבית הספר היה חיובי ביותר. הדים של הצוות החינוכי, בקשה של תלמידים להמשיך הקבוצות, פידבקים חיוביים של הורים, פתיחת אפשרות של פניה לעבודה פרטנית בעת הצורך, ליוו את מהלך הקבוצות ונמשכו אחריהם. בטווח המיידי מבחינת התלמידים, המשפחות והמערכת התועלת היתה ברורה. עד כמה הושפעו או שונו תפיסות התלמידים לגבי עצמם, יחסים וזוגיות בכלל, זו שאלה שצריכה להיבדק לאורך או לאחר זמן.

בספרות ישנן מעט דוגמאות להתערבות טיפולית קבוצתית עם מתבגרים שהוריהם התגרשו בכלל ובתוך בית הספר ועם מתבגרים ומתבגרות בפרט. נראו שמורכבות יצירת וקיום קבוצה כזו גורמת לרתיעה מעצם ההתערבות. אכן, ניהול קבוצה טיפולית בתוך בית הספר היא משימה מורכבת ורבת אתגרים. הניסיון המוצג הביא את הכותבים למסקנה שיתרונות ניהול קבוצה טיפולית כזו בבית הספר עולים לעין ערוך על חסרונותיה. עיבוד של התכנים שצוינו, שמירה על סודיות הקבוצה, ביטוי רגשי וכל שאר המרכיבים היו עבור חלקם הגדול של המשתתפים הזדמנות יחידה לתהליך מסוג זה.

ניסיון המחברים מלמד, שמתוך שיתוף פעולה של צוות טיפולי-ייעוצי (פסיכולוגי שפ"י ויועצת השכבה) עם ההנהלה המאפשרת ותומכת בקיום הקבוצה מצד אחד (מנהלת, רכזות ומחנכות הכיתות) יחד עם רצון ומוטיבציה ושיתוף פעולה של ההורים ושל הילדים עצמם, ניתן לקיים קבוצה טיפולית מוצלחת בתוך שעות והמתחם הבית ספרי. כאשר התלמידים המשתתפים, מקבלים מענה רגשי קבוצתי לתהליך חיים ארוך טווח בעל השפעה שחור.

הערה:

למאמר המלא, הכולל הרחבה של המבוא התיאורטי, מהלך הפגישות (כולל דוגמאות של התייחסויות המשתתפים), דיון בנושאים של מורכבות קיום קבוצה טיפולית בתוך בית הספר, דילמות של הנחיה משותפת ושיתוף המערך טיפולי- יעוצי, כמו גם ורשימת המקורות מלאה ניתן למצוא ישירות דרך גיליון החוברת פסיכו אקטואליה באתר הסתדרות הפסיכולוגים (המאמר הראשון בחוברת)

<http://www.psychology.org.il/uploads/content/psycho.4.11.pdf>

או ישירות למסמך http://www.drororen.com/images/stories/articles/DT_for_C_of_D.pdf